

Dominicusgemeente Amsterdam, 17 juni 2007

De liefde van Rizpa

Op 1 december 1955 stapte mevrouw Rosa Parks in Montgomery in de bus, na een lange dag werken in een warenhuis. Doodmoe van al het staan ging ze zitten op de eerste bank die voor niet-blanken was bestemd. Toen ze werd gesommeerd om toch op te staan voor een blanke, weigerde ze, zonder een woord en werd gearresteerd. Zij deed dat niet in opdracht van wie of wat dan ook, maar ze was het gewoon beu. Het was, zoals Martin Luther King dat zo mooi beschreef, "een individuele uiting van een tijdloos verlangen naar waardigheid en vrijheid". Een droom van hoe het zou kunnen zijn. Binnen een dag weigerde de zwarte bevolking massaal om de bus te nemen. Alsof iedereen plotseling wakker was geworden en zich het onrecht en de vernederingen realiseerde, en plotseling inzag dat verandering mogelijk was.

Rizpa uit het boek Samuel doet mij vanwege haar zwijgende protest denken aan Rosa Parks. Het boek Samuel is vol schitterende verhalen - over David, Goliath, Saul en Betsheba - maar ook vol wreedheid en valstrikken, vol oorlogen, meelopers, verraad en dodelijke omhelzingen. Vol bloedwraak en vol zoenoffers waarbij hoofden en voorhuiden worden geëist. En steeds weer loopt het volk achter nieuwe sterke mannen aan die altijd weer overtuigd zijn dat God, desnoods vechtend, aan hun zijde is. "Want gij slaat al mijn vijanden in het gezicht, stoot de bozen hun tanden stuk", bidt David in psalm 3.

En dan is daar plotseling Rizpa die weigert dit hele systeem van oog om oog, tand om tand nog langer te accepteren. Haar twee zonen en haar neven zijn door David uitgeleverd en opgehangen als zoenoffer voor de wreedheid van koning Saul. Rizpa's zonen zijn zonen van Saul, haar neven zijn zonen van Merab, een dochter van Saul. Merab was ooit als bruid aan David beloofd. Wordt hier door hem een eigen rekening vereffend? Of denkt hij echt met dit offer een einde te kunnen maken aan de hongersnood die al drie jaar heerst?

Rizpa spreidt haar mantel uit op de rots, gaat zitten en bewaakt de lijken van haar zonen en neven. Ze roept niet om wraak, ze bidt niet, ze smeekt niet maar zwijgt - misschien uit radeloosheid omdat wat gebeurd is te erg is voor woorden. Stil zit ze daar, als teken aan de wand. Haar durende aanwezigheid is een verzet tegen bloedwraak, tegen zoenoffers, en tegen David's wrede beslissing om de doden zelfs een begrafenis te weigeren, toch hun meest elementaire recht. Jouw recht is slecht koning, jouw recht is moord, koning, zingt Rizpa in de woorden van Oosterhuis.

Maar haar verzet gaat verder. Zij weet ook dat dit niet kan zijn wat God bedoelt. God is geen doodsgod, haar kinderen zijn niet geschapen om als zoenoffer te dienen, zij zijn bedoeld om te leven. Ik weet van een nieuwe tijd, van mensen die als mensen leven, zingt zij ook. In feite zegt zij met haar stille wake dat de doden niet om wraak roepen maar om herstel van het leven. Zij snapt wat David niet heeft begrepen: dat God een god van het leven is en niet van de dood.

Zes maanden blijft zij de wacht houden, 's nachts jaagt zij de roofdieren weg, overdag de gieren. Dat moet haar stadgenoten onrustig hebben gemaakt. Steeds maar weer geconfronteerd worden met die bedroefde moeder die daar zit in stil protest tegen hun koning en hun rechtssysteem. Zoals de jarenlange stille tochten van de Dwaze Moeders van de Plaza de Mayo de onrust levend hielden en de tevreden dromen verstoorden van al diegenen die zich neerlegden bij de gewelddadige gang van zaken. Als verzet aanhoudt en aanhoudt, kun je lang ach en wee roepen en wat erg, maar uiteindelijk ontkom je er niet aan om ook aan jezelf de vraag stellen: wat vind ik ervan, wat moet ik hiermee? En met name zwijgend verzet, dwingt je om zelf te gaan nadenken. Iemand droomt niet meer, iemand richt zich op, iemand is voor altijd wakker, iemand stelt de vraag, iemand verzet zich, en dan nog iemand en nog iemand. (Remco Campert).

Zo gaat dat en zo ging dat in de tijd van Rosa Parks, die met haar zwijgende weigering de aanzet gaf tot een massale burgerrechtenbeweging. Zo ging het ook in de tijd van Rizpa. Mensen rond haar stelden zich die vraag. Zij gaat niet weg, vertelden ze koning David, ze verzet

zich tegen uw weigering om haar doden te begraven en tegen een rechtssysteem waarin bloedwraak normaal is. Wordt David bang, krijgt hij medelijden? Gaat zijn geweten opspelen, schaamt hij zich? In elk geval geeft hij toe, en de zonen en neven van Rizpa krijgen hun begrafenis. En dan zegt de bijbel, openbaart God zich weer en komt er een einde aan de hongersnood.

Maar openbaart God zich omdat David door de knieën gaat? Of om de trouw en liefde van Rizpa? Ik hou het op het laatste. Haar liefde is sterker dan de dood. Ik zal de hitte van de zomer dragen, de storm- en regenvlagen, koning, ik zal bij hen zijn, zingt zij. Zo uitte ook een vader die ik ken zijn liefde. Tegen zijn zwaar depressieve dochter die eigenlijk geen andere uitweg meer zag dan suïcide zei hij: Als je dat ooit echt wilt doen, waarschuw mij dan, dan wil ik bij je zijn. Dieper kan liefde niet gaan – ik wil bij je blijven, ik zal er zijn voor jou. Het is de Godsnaam: liefde die mensen letterlijk en figuurlijk doet leven, liefde waarvan ook vandaag twee mensen willen getuigen.

En God openbaart zich ook, denk ik, omdat Rizpa ondanks de hongersnood, ondanks alle wreedheid om haar heen, trouw blijft aan haar geloof in de Levende. Zoals veel later Etty Hillesum dat deed. Ook in haar tijd - de tweede wereldoorlog - was de God van het leven ver te zoeken, ook zij was door wreedheid omringd en zij als joodse vrouw kende de dreiging van de toekomst. Toch bad zij: "En dit is het enige dat wij in deze tijd kunnen redden en ook het enige waar het op aankomt: een stukje van jou redden in onszelf, God."

Haar eigen leven kon zij niet redden, zij stierf in Auschwitz. Rizpa noch de Dwaze Moeders konden de levens redden van haar zonen. Maar net als Roza Parks redden zij allen hun waardigheid en hun droom over mensen die als mensen leven. Hun opstand tegen onrecht en geweld ontaardde niet in vergelding, hun visioenen bleven niet steken in grote woorden en werden geen gewelddadige ideologieën. Zij bleven geloven en beminnen, en het leven koesteren dwars door alle dood heen. Met hun verzet riepen zij de God van het leven terug opdat hun droom werkelijkheid zou worden. Hun gedachtenis zij ons tot zegen.

Agnes Grond

2 Samuel 21, 1-14